

צידת הצבי ושמירת הבית בשבת

עיון בשיטת הרשב"א בדין צד, ובגדרי 'פסיק רישא'

ראשי פרקים

- א. הקדמה
- ב. שלטי הגיבורים
- ג. ר' שמעון שקאפ
- ד. אבני נזר
- ה. סיכום שיטות האחרונים בביאור דברי הרשב"א
- ו. שיטת הר"ן בהבנת הירושלמי
- ז. פסיקת ההלכה

הקדמה

מלאכות השבת מיוחדות בכך שמשקל גדול בחשיבותן מהווה כוונת האדם במעשיו. במקרה שאדם לא התכוון במעשיו לתוצאה אסורה הנגזרת ממעשהו, פעולתו תהיה מותרת. עם זאת, במקרה בו התרחשות התוצאה אסורה באופן ודאי, הפעולה תהיה אסורה¹. במלאכת צד מצאנו מקרה יוצא דופן, בו למרות שהתוצאה האסורה מתרחשת בוודאות, התיירו לעשות את הפעולה, אף אם כוונת העושה היתה לתוצאה האסורה עצמה. במאמר זה אנסה להרחיב על היתר זה, להביא את הדעות החולקות עליו ולתת את המסקנה ההלכתית.

בגמרא בירושלמי במסכת שבת כתוב כך:

רבי יוסה בי רבי בון בשם רב חונא היה צבי רץ כדרכו ונתכוון לנעול בעדו ונעל בעדו ובעד הצבי מותר ר' יוסי בי ר' בון בשם רב חונא ראה תינוק מבעבע בנהר ונתכוון להעלותו ולהעלות נחיל של דגים עמו מותר רבי יוסי בי רבי בון בשם רב חונה היה מפקח בגל ונתכוון להעלותו ולהעלות צרור של זהובים עמו מותר.

פרק יג הלכה ו.

¹ במס' ביצה דף כג': מצאנו מח' של ר' שמעון ור' יהודה לגבי דבר שאינו מתכוון. הדוג' שמובאת בגמ' היא גרירת ספסל על גבי קרקע והאדם לא מתכוון לעשות חריץ בקרקע, עשיית החריץ בקרקע זוהי תולדת חורש. לשיטת ר' שמעון זה מותר ולשיטת ר' יהודה זה אסור. אמנם במקרה שבו יש פסיק רישא (הביטוי נגזר מהמשפט "פסיק רישא ולא ימות"? ! זאת אומרת: וכי יכול להיות שתפסוק את ראשו של התרנגול והוא עדיין ישאר בחיים?!) דהיינו התוצאה היא ודאית, מצאנו שר' שמעון הודה לר' יהודה שגם אם אינו מתכוון זה אסור. ובלשון הגמ' בשבת עה': "מודה ר"ש בפסיק רישא ולא ימות". להלכה בשו"ע סי' שלד' סעי' א' נפסק כר' שמעון שדבר שאין מתכוון מותר והוא שלא יהא פסיק רישא.

הרשב"א הבין בדברי הירושלמי שאפילו אם כוונת האדם היא לצוד את הצבי, מכיוון שהוא כיוון גם לשמירת הבית אז מעשהו מותר אף לכתחילה:

ובירושלמי (ה"ו) נראה שהתירו לנעול לכתחלה ביתו לשמור ביתו וצבי שבתוכו, דכיון שהוא צריך לשמור ביתו אע"פ שעל ידי כך ניצוד הצבי ממילא מותר ובלבד שלא יתכוין לשמור את הצבי בלבד, דהכי גרסינן בפרקין דהכא ר' יוסא בר' בון בשם ר' הונא היה צבי רץ כדרכו ונתכוין לנעול בעדו ונעל בעדו ובעד הצבי מותר... ולפי זה הא דאמרינן ונתכוין לנעול בעדו לא בעדו בלבד קאמר אלא אם נתכוין לנעול אף בעדו קאמר, ולומר שאילו צריך לנעול בעדו מותר אע"פ שמתכוון שיהא הצבי ניצוד בתוכו.
חידושי הרשב"א שבת קו, ב.

הר"ן הקשה על דברי הרשב"א: וכי כיצד יכול להיות שהוא מכוון למלאכה שאסורה בשבת וזאת תהיה מותרת? שהרי אפילו אם אינו מכוון למלאכה אסורה, כאשר יש פסיק רישא- אפילו ר' שמעון הודה שאסור:

ודבריו תמוהים בעיני הרבה היאך אפשר שאפילו במתכוון לנעול בעדו ובעד הצבי יהא מותר וכי מפני שהוא צריך לנעול ביתו נתיר לו לעשות מלאכה בשבת ולא עוד אלא שאני אומר שאפי' שאינו מתכוין לנעול בעד הצבי כל שהוא ידוע שהצבי בתוכו ושאי אפשר לו שלא יהא הצבי יצוד בתוכו אסור והיינו דאמרינן בכולה מכלתין [דף עה'. וכו'] דמודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות.
ר"ן על הרי"ף שבת לח, א באלפס.

לאור קושיית הר"ן מצאנו שלוש דרכים להבין את דברי הירושלמי:

- א. להבין את הירושלמי כשיטת הרשב"א ולתרוץ את קושיית הר"ן (אגב דרך זו נביא את שיטת מרכבת המשנה בדברי הרמב"ם שהתיר צידה כשאינו מתכוון ועל אף שזה פסיק רישא).
- ב. להעמיד את דברי הירושלמי כהבנת הר"ן.
- ג. להבין את המימרא בירושלמי כחלק מקובץ המימרות שהובאו שם לגבי פיקוח נפש- כהבנת הרידב"ז.

בהבנת דברי הרשב"א מצאנו שלוש שיטות באחרונים:

א. שלטי הגיבורים

שלטי הגיבורים על הר"ן מבאר את דברי הרשב"א:

והשתא לדברי הרשב"א נמצאנו למדין דאע"ג דקי"ל דפסיק רישיה אסור היינו דווקא שבאותו מעשה דעביד הפסיק רישיה אינו מתכוין ואינו עושה דבר היתר עמו אבל אם באותו הפסיק רישיה שעושה עושה ג"כ דבר היתר עמו ויתכוין גם לדבר היתר אז אפי' עביד פסיק רישיה ומכוון גם לו שרי ובאמת כי קולא היא זו ואני כתבתי בחדו' דכל מעשה שאפשר לעשות זולת הפסיק רישיה אז אפי' עביד אותו מעשה אפי' בפסיק רישיה שרי כי לא מתכוין לעשות בפסיק רישיה והארכתני שם ובדברי הרשב"א סיוע גדול לדברי כי ק"ו הם דברי מדבריו.

שם, סעיף ג.

מבין האחרונים בעל האשמרה שבת ובעל הישועות יעקב הסבירו את דברי השלטי גיבורים. כך כתב האשמרה שבת:

ר' שמעון מודה בפסיק רישא דווקא באופן שפעולתו כוללת שני מעשים האחד שמכוון לו – מותר, והשני שנגרר בלי כוונה – אסור. ובאופן שהוא פסיק רישא נחשב הדבר כאילו הוא מכוון לאיסור וחייב. לדוגמא גרירת ספסל ע"ג קרקע שהפעולה גוררת שני מעשים אחד זהו העברת ספסל ממקום למקום והשני הוא גרירת הספסל בקרקע וכה שזהו מעשה חרישה, וכאשר זה נעשה בפסיק רישא זה נחשב למכוון ממש ואסור. אבל הנועל ביתו לשמרו וע"י כך ניצוד הצבי אין כאן אלא מעשה אחד שהוא שמירת הבית אלא ששמירה זו פועלת בשני נפעלים האחד מותר – תכולת הבית, והשני אסור – הצבי. במקרה כזה מתייחס המעשה אל תוצאת ההיתר ונחשב כמעשה מותר, וכאילו האיסור נעשה מאליו ללא מעשה ומותר גם לכוון לו להדיא (אופן העברת הספסל הוא ע"י גרירתו בקרקע ולכן זה פסיק רישא שנאסר שהרי יכולת להעביר את הספסל בדרך אחרת).

פרק ג, סעיף ח.

דברים דומים הביא הישועות יעקב:

פסיק רישא יהיה דווקא שא"א לעשות רק בענין שתעשה המלאכה האסורה וכיוון שכוונתו לגמור רצונו הרי הוא כאילו מכוון למלאכה, אבל היכן שאפשר לגמור רצונו לעשות הפעולה בלי עשיית המלאכה, אף שהוא עושה כעת באופן שהוא פסיק רישא עם עשיית המלאכה באופן כזה זה לא נחשב פסיק רישא ואם כך אף שכעת הצבי בתוך הבית וא"א לשמור בית בלי מלאכת הצידה כיוון שהיה אפשר לעשות רצונו וכוונתו אם לא היה הצבי שמור בתוכו זה נחשב כדבר שאינו מתכוון שמותר.

סימן שטז, ס"ק ה.²

נסכם את דבריהם:

הפעולה של סגירת הדלת נועדה לשמירת הבית ולא מחייבת את צידת הצבי, ואף במקרה שהצבי לא היה שם, היתה נעשית פעולה זאת, ולכן גם אם הצבי היה שם פעולה זו מותרת. לעומת זאת בגרירת הספסל לדוגמה, פעולת הגרירה עצמה מחייבת עשיית חריץ בקרקע, ולכן אף שכוונתי היא העברת הספסל, הפעולה תהיה אסורה.

ב. ר' שמעון שקאפ

ר' שמעון שקאפ הסביר את דברי הרשב"א בצורה אחרת, והתמקד באופיה המיוחד של מלאכת צד, נביא תחילה את דבריו:

ולענ"ד נראה דהרשב"א מחלק בין מלאכת צידה לשאר מלאכות דבמלאכת חורש המלאכה היא מה שנעשה חריץ בקרקע וכן בנטילת נשמה וכן בכל כה"ג אבל בצידה אין

². הובאו דבריו ביביע אומר חלק ד, חאו"ח סימן לה אות יג.

המלאכה מה שהצבי נשמר דהרי לא עשה שום שינוי בהצבי, אלא המעשה שעושה שיהיה ניצוד זהו מלאכת צידה ומשום הכי כשעשה הנעילה דלת בשביל מטרה אחרת גם כן אז אין הנעילה מעשה צידה ומה שהוא ניצוד ממילא אינה צידה...
חידושי ר' שמעון שקאפ, כתובות דף ו, ב

בהמשך דבריו מסביר ר' שמעון שקאפ את הגמרא בירושלמי כחלק משאר המימרות המובאות שם, בהן מדובר על מלאכה שנעשית לצורך פיקוח נפש, ואגב כך נעשית גם כן פעולה אסורה. לחלק משיטות הראשונים אפילו אם האדם מכוון לדבר האסור, מותר לכתחילה, מכיוון שעיקר המלאכה היא מצווה ואפילו חובה של הצלת נפשות, והאדם אינו מחוייב להסיר את התועלת שיוצאת לו מכך, אזי המלאכה נחשבת כחלק מהמצווה. כך גם לגבי הצידה, בצידה עיקר המלאכה הוא פעולת הצידה ולא עצם ההכנסה לרשותו את הדבר הניצוד, ולכן אם עיקר כוונתו הוא לשמור את ביתו, אין עצם נעילת ביתו מלאכת צידה, ולכן איננו מחוייב להסיר את התועלת של צידת הצבי. צידה נחשבת צידה רק בעת עשיית מעשה אשר מיוחד לפעולת הצידה, אך מעשה של שמירת הבית איננו נחשב מעשה צידה כלל, אע"ג שפסיק רישא שיהיה ניצוד צבי בבית.

נראה לי שניתן להבין את דברי ר' שמעון בכלים הלימודיים של חפצא וגברא. בשאר המלאכות כגון עשיית חריץ בקרקע כאשר אדם גורר ספסל, זהו פסיק רישא שיעשה חריץ בחפצא, לעומת זאת, במלאכת צד לא נעשה שום שינוי בחפצא ברגע שסגרת את דלת הבית, והמבט מופנה לגברא, אם פעל במקרה זה פעולה של צידה כשסגר את הדלת שכן התכוון לצוד את הצבי, או שלא עשה מעשה של צידה בסגירת הדלת מכיוון שהוא התכוון לשמור את הבית.

לשיטת ר' שמעון שקאפ מלאכת הצידה נושאת אופי מיוחד, כיוון שלא נעשה שום שינוי ב"חפץ" שעליו פועלים את הפעולה(החיה הניצודה), אלא כוונת האדם במעשהו, מגדירה את המלאכה כאסורה או כמותרת.

מרכבת המשנה לא כתב את דבריו ביחס לירושלמי אלא ביחס לדברי הרמב"ם והתוספתא, ולמעשה כתב דברים דומים לדברי ר' שמעון שקאפ:

מקור הדברים הוא במשנה:

ישב הראשון על הפתח ומילאהו, ובא השני וישב בצדו, אף על פי שעמד הראשון והלך לו - הראשון חייב, והשני פטור. הא למה זה דומה - לנועל את ביתו לשומרו, ונמצא צבי שמור בתוכו.

משנה, שבת יג, ז.

הרמב"ם פוסק את דברי המשנה:

ישב הראשון ומלאהו ובא השני וישב בצדו אף על פי שעמד הראשון והלך לו הראשון חייב והשני לא עשה כלום ומותר לו לישב במקומו עד הערב ולוקח הצבי, למה זה דומה לנועל ביתו לשמרו ונמצא צבי שמור בתוכו שלא עשה כלום.

הלכות שבת י, כג.

בספר מרכבת המשנה (שם) דייק בדברי הרמב"ם שהוסיף את המילים "ומותר לו לישב במקומו" והביא שמקור דבריו הוא בתוספתא:

ישב אחד על הפתח ונמצא צבי בתוכו אע"פ שמתכוין לישוב עד שתחשך פטור מפני שקדמה צדה למחשבה אין לך שיהיה חייב אלא שקדמה מחשבה לצידה...
תוספתא שבת יג, ו.

ומבאר את דבריו:

דכל עיקר מלאכת הצידה איננה מלאכה בידיים מצד העצם כמו הטחינה וקצירה אלא מצד המקרה כשיש צבי בתוכו ונועל ומתכוון לצבי אבל בלא כוונה אין עליה שם מלאכה כלל [...] אבל הא ודאי היכא דנעל בעדו ואינו מתכוון לצבי שרי אע"ג דהוי פסיק רישא [...] היוצא מזה דדעת רבינו אמצעית בין דעת הרמב"ן והרשב"א שהביא המגיד משנה, דמותר לנעול ביתו לשמרו אע"פ שיודע שצבי בתוכו אלא שאסור להתכוון בשעת הנעילה אף על שמירת הצבי.

מרכבת המשנה מסיק מדברי הרמב"ם, שבמלאכת צידה העניין המרכזי הוא הכוונה וכאשר אין כוונה, הצידה כלל לא נחשבת מלאכה. אע"ג שזהו פסיק רישא, דבריו מאד דומים לדברי ר' שמעון שקאפ הנ"ל, וההבדל ביניהם הוא בכך שמרכבת המשנה לא התיר במקרה שמתכוון לצידת הצבי, אלא רק במקרה שמתכוון לשמירת הבית בלבד.

ג. אבני נזר

האבנ"ז מסביר שצידת הצבי נעשית בצורה של גרמא כי אין הפעולה נעשית על הצבי אלא עשיית פעולה שממנה נגרמת צידת הצבי. נביא את דבריו:

וזה לי ימים כתבתי ליישב דעת הרשב"א באינו מתכוין לצוד הצבי אף דהוי פסיק רישא. דלכאורה הוי גרמא כיון שאינו עושה מעשה בגוף הצבי... ואם כן הכא נמי למה יתחייב בנעילת הדלת. הא כתיב לא תעשה כל מלאכה הא גרמא שרי [שבת קכ ע"ב]... והכא נמי כיון שנתכוין לצוד הצבי. מה שאין כן כשלא נתכוין הוי גרמא. ופסיק רישא לא מהני לחשוב גרמא כמעשה... ומכל מקום יש לומר שהרשב"א סבירא ליה דנעילת דלת לא חשיב מעשה בצבי. ולפי זה יש לומר אפילו במתכוין גם לצבי מותר... ואם כן ניחא דברי הרשב"א אפילו במתכוין גם לשמור הצבי. דסבירא ליה להרשב"א דלעולם אפילו במתכוין הוי גרמא, רק במתכוין בנעילת הדלת לשמור הצבי לבד. הרי עשה הדלת בסיס אל הצבי והוי כאלו עשה מעשה בצבי. אבל אם העיקר לשמור חפציו שוב פטור משום גרמא.

או"ח, סימן קצד.

האבנ"ז מסביר שמכיוון שצידת הצבי נעשית בגרמא, שהרי אינו עושה מעשה בגוף הצבי, וכאשר כוונתו היא לשמור את חפציו, אפילו אם בנוסף יש לו כוונה לצוד את הצבי- המעשה יהיה מותר (דברים דומים הובאו בסוף דבריו של ר' שמעון שקאפ).

סיכום שיטות האחרונים בהבנת דברי הרשב"א

נראה שבהתבוננות בדברי האחרונים מצאנו עקרונות חשובים בהגדרת הפסיק רישא שנאסר: לשיטת האשמרה שבת והישועות יעקב רק פעולה שתגרום לתוצאה מסוימת באופן ודאי, תיאסר. אדם הגורר ספסל תמיד יחרוץ בקרקע ויעשה פעולת חרישה, אבל אדם הסוגר את דלת ביתו, לא בהכרח צד שהרי היה פועל פעולה זו בין כה וכה.

לשיטת ר' שמעון שקאפ, ברוב המלאכות הפסיק רישא הוא בחפץ שעליו פועלים. לעומת זאת, במלאכת צד אין שום שינוי בחפץ, ולכן הפסיק רישא שתיעשה מלאכה תלוי בכוונת האדם: במקרה שכוונת האדם המרכזית היא לפעולה מותרת, אף אם כוונתו גם לפעולה האסורה, המעשה נחשב מעשה מותר. ולדברי מרכבת המשנה רק אם כוונתו לפעולה המותרת בלבד. בשיטת האבנ"ז מצאנו עיקרון שאנו מכירים משאר הלכות שבת – "לא תעשה כל מלאכה" הא גרמא שרי. זאת אומרת, מלאכה שלא נעשית בצורה ישירה אלא בצורה עקיפה ובצירוף לכך שהאדם לא מתכוון רק לפעולה האסורה אלא גם לפעולה המותרת, תהיה הפעולה מותרת.

שיטת הר"ן בהבנת הירושלמי

כפי שראינו הר"ן דחה את דברי הרשב"א והציע הבנה אחרת לדברי הירושלמי:

וזהו שאמרו בירושלמי ענין אחר הוא לומר שאם התכוין לנעול את ביתו ולא נתכוין לצבי כלל אע"פ שאח"כ מצא הצבי שמור בתוכו מותר כלומר שאינו מחוייב שיפתח את ביתו וסמכו לזו תינוק מבעבע בנהר ומפקח בגל ולא שיהו דומות ממש בענינם לפי שבענין פיקוח נפש אפילו מתכוין למלאכת הרשות עם אותה מלאכה של פיקוח נפש מותר וכיוצא בזה אמרו בגמ' דילן במס' יומא (דף פד'): והטעם מפני שהוא מלאכת מצוה וחובה היא עליו לפיכך אע"פ שהוא מתכוין עם אותה מלאכה למלאכה אחרת שהיא אסורה בשבת התיירו חכמים כדי שלא ימנע בשום ענין מפיקוח נפש המוטלת חובה עליו אבל במלאכת הרשות חס ושלום וזהו ששינו את הלשון בירושלמי דגבי צבי אמרו ונתכוין לנעול ונעל בעדו ובעד הצבי וגבי תינוק אמר ונתכוין להעלותו ולהעלות וכו' אלא שסמכום ענין לומר שבשתייהן נעשית מלאכה אסורה עם מלאכה מותרת והוא מותר אבל לא שיהו עניניהם דומין זה לזה כנ"ל.

ר"ן על הרי"ף שבת לח, א באלפס.

הר"ן הבין שאם אדם צד צבי ללא ידיעה כלל וללא כוונה, וכל כוונתו היא לשמור את ביתו אין הוא מחוייב לשחררו והוא יכול להמשיך לשבת במקומו עד מוצאי שבת, אך ודאי שאין שום היתר בין אם מתכוון ובין אם לא מתכוון כאשר יש פסיק רישא של תוצאת צידה.

שיטת הרדב"ז: ביאור המימרא בירושלמי כחלק מקובץ המימרות

הרדב"ז התקשה בפירושיהם של הרשב"א והר"ן והציע התבוננות אחרת על דברי הגמרא:

ר' יוסי בי ר' בון בשם ר' חונה היה צבי רץ כדרכו ונתכווין לנעול עי' חידושי הרשב"א והרמב"ן ז"ל והר"ן ז"ל. ולא זכיתי להביין מפני מה לא פירשו דמיירי בחדא מחתא עם תינוק מבעבע עם מפקח בגל והנך תלתא בחדא מחתא נוקמינהו לענין פיקוח נפש ונוקמיה נמי האי ענין דצידת צבי כמו הנך דלקמיה דקמ"ל דלענין פיקוח נפש מותר להציל את התינוק ולצוד דגים כמו כן הכי נמי גבי צידת צבי דנתכוין לנעול בעדו פי' ולא בעד צרכי ביתו אלא בעדו כלומר לשמור עצמו מן חי' ולסטים מותר לנעול בעדו ובעד הצבי כיוון דר"י בר"ב בשם ר"ח אמר הנך תלת מילי בהדדי וצ"ע לפענ"ד מדוע לא פירשו כן. וצ"ע.

פירוש הרדב"ז, ירושלמי מסכת שבת פרק יג, הלכה ו.

לפי הרדב"ז, הדיון כלל לא מתחיל, כי ידוע לנו דין בירושלמי שקשור להלכות פיקוח נפש, המלמד אותנו שלמטרת פיקוח נפש הותר לעשות אפילו איסורי תורה.

פסיקת ההלכה

הבית יוסף הביא את דברי הרשב"א והר"ן והזכיר גם את דברי המגיד משנה שכתב שאין להקל כדברי הרשב"א:

וכתב הר"ן (לח. ד"ה מתני' השני) בשם הרשב"א (קז.סוד"ה אף) דבירושלמי (שם ה"ו) נראה שהתירו לנעול בתחלה [ביתו] לשמור ביתו וצבי שבתוכו דכיון שהוא צריך לשמור ביתו אף על פי שעל ידי כך ניצוד הצבי ממילא מותר ובלבד שלא יתכוין לשמור הצבי בלבד. ותמה עליו הר"ן... וזו שאמרו בירושלמי ענין אחר הוא לומר שאם נתכוין לנעול את ביתו ולא נתכוין לצבי כלל אף על פי שאחר כך מצא הצבי שמור בתוכו מותר כלומר שאינו מחוייב שיפתח את ביתו. וגם הרב המגיד כתב בפרק י' (הכ"ג) דברי הרשב"א וכתב שאין להקל כל כך.

או"ח סי' שטז.

בשו"ע לא נזכר כלל דין זה, אך המשנ"ב הביא שהאחרונים³ פסקו שלא כמו הרשב"א:

אסור לנעול את ביתו כדי לשמור כלי ביתו אם יודע שיש צבי בתוכו אע"פ שאין מתכוין לצידת הצבי דהוי פסיק רישיה ואסור מן התורה וכ"ש אם מתכוין בשביל שניהם. שם ס"ק כה.

בספרות השו"ת לא לקחו את ההיתר של הרשב"א, אמנם מצאנו שהתירו על פיו כל מיני מקרים כסניף הלכתי ובצירוף לכמה קולות סמכו עליו להיתר וניתן כמה דוגמאות לדבר:

הרב עובדיה יוסף נשאל⁴ לגבי זרעים ופרחים שמצויים בעציצים, הנמצאים בדירה או על אדן החלון, האם יש לאסור את פתיחת התריסים והחלונות, שהרי ע"י פתיחת החלונות חודרים לדירה אויר צח

³ אליה רבה ותוספות שבת.

⁴ שו"ת יחוה דעת, חלק ה, סמן' כט.

וחום מקרני השמש אשר גורמים לצמיחת השתילים. בתשובתו התייחס הרב עובדיה להיתר של הרשב"א להיתר פסיק רישא במקרה שאתה עושה עמו דבר היתר ובפרט כשכוונתך היא לדבר ההיתר, ורצונו לומר, שגם במקרה זה, כשעיקר הכוונה בפתיחת התריסים והחלונות של הדירה היא אוורור הדירה ושאיפת אויר צח, ואין כוונתו להצמחת השתילים ופעולתו על הצמחים איננה ממשית (כמו בצידה) יש להיתר. (כמו שכתבתי זה הובא רק בתור עוד סניף לקולא).

הרב עוזיאל⁵ נשאל לגבי מים שמתחממים בהסקה מרכזית (בוילר), וברגע שאדם פותח בביתו את ברז המים החמים נכנסים מים קרים למערכת ומתבשלים(רותחים), הרב עוזיאל נעזר בטענתו בהיתר הרשב"א, שאע"פ שמקרה זה הוא פסיק רישא, בעת פתיחת הברז יכנסו מים קרים למערכת, ומכיוון שהאדם פועל פעולת היתר של פתיחת הברז יהיה זה מותר (כמובן שיש עוד הרבה גורמים בשאלה אך הבאנו את הנוגע לענייננו).

נראה שגם הרב עובדיה וגם הרב עוזיאל הבינו את דברי הרשב"א לאור ביאורו של האבני נזר כהיתר של גרמא.

⁵. שו"ת משפטי עוזיאל, כרך ג, או"ח סימן מה.